

KAZNA ZA KRAĐU (HADDUS-SERIKA)

DEFINICIJA KRAĐE

Jezički, *serika* (krađa) znači tajno uzimanje nečega od drugoga. Riječ “serika” je glagolska imenica od glagola “sereka”, jer u *El-Kamusu* stoji: “Sereka minhu’š-šej’e jesriku” (“Ukrao je”/“...krade od njega nešto”) jeste na oblik “darebe”, “sereka serekan”, ali i “serekaten”.

Krađa se u Šerijatu može dvojako definirati:

- definiranje s obzirom na njenu zabranjenost: tajno i bespravno prisvajanje nečega.
- definiranje s obzirom da rezultira šerijatskom normom odsijecanja ruke: Prisvajanje obaveznika, koji govori i vidi, imovine koja nije lahkokvarljiva, čija vrijednost dostiže deset dirhema i više, od njena stvarnog vlasnika.

Neće biti odsječena ruka nijemom zbog mogućnosti da bi se pozvao na neku šubhu, da je u stanju govoriti, koja bi ga oslobodila kazne, niti slijepoj osobi, jer ne zna koji je imetak tuđi. Međutim, ako zna da je to tuđi imetak, onda će biti kažnjen haddom.

Riječ “hufjeten” (tajno) isključuje iz definicije uzimanje kroz borbu i pljenidbu, jer tu nema odsijecanja ruke. Ako bi ušao u kuću noću, a onda javno uzeo imovinu, makar i nakon borbe s njenim vlasnikom, bit će mu odsječena ruka. Onaj pak koji otuđuje po danu javno, bit će zatvoren i kažnjen, ali ne haddom.

Sintagma “min sahib jedin sahihah” (“iz ruku njenog stvarnog vlasnika”) isključuje krađu od kradljivca, jer njegova ruka nije ruka povjerenja, niti stvarnog posjedovanja, o čemu će još biti govora.

UVJETI SANKCIJE ZA KRAĐU (HADD)

Da bi ruka kradljivcu bila odsječena, postavljaju se brojni uvjeti, među kojima su najvažniji:

1. da ukradeno bude vrijedna imovina, da njena vrijednost bude deset i više dirhema, što se naziva nisabom za krađu. U hadisu se od Aiše (radijallahu anha) prenosi da je rekla:

لَمْ تَكُنْ يَدُ السَّارِقِ تُقَطَّعُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي
الشَّيْءِ النَّافِئِ

“Nije se u vrijeme Božijeg Poslanika (sallallahu alejhi ve sellem) ruka kradljivca odsijecala zbog bezvrijednog”;

2. da kradljivac uzme imovinu sa čuvanog mjesta (hirza), kao kada je iznese iz kuće, trgovine ili kancelarije. Pod čuvanim mjestom (hirzom) podrazumijeva se svaki prostor koji je prilagođen za čuvanje imovine i u koji je zabranjeno ući bez dopuštenja;
3. da kradljivac na bilo koji način ne `polaze pravo na tu imovinu, kao npr. kada ukrade iz kuće svoga oca ili iz imovine svoje žene;
4. da kradljivac nije ukrao iz nužde. Zbog toga šerijatski pravnici kažu: “Apsolutno se neće odsijecati ruka zbog krađe hrane, pa makar ne bila podesna za jelo, jer je to očito iz nužde, a nužda dopušta konzumiranje takve hrane.” U djelu *El-Muhalla* se s njegovim senedom navodi da je neki čovjek došao Omeru b. el-Hattabu zbog deve koju su mu zaklali, pa mu Omer reče: “Hoćeš li da ti za

tvoju devu damo dvije steone, krupne, koje su na ispaši bile, jer mi ne kažnjavamo odsijecanjem u sušnoj (“seneh”) godini”. Pojam “seneh” znači sušnu i nerodnu godinu;

5. da ukradeno nije lahko kvarljivo, kao što je mlijeko, meso i sl., i da nije osigurano čime bi se spriječilo njegovo brzo kvarenje. U hadisu se od Ebu Hurejre (radijallahu anhu) prenosi da je Božiji Poslanik (sallallahu alejhi ve sellem) rekao:

*Nema odsijecanja za krađu ploda, ni za srčiku palme!*⁴⁵⁷

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا قَطْعَ فِي ثَمَرٍ
وَلَا كَثْرٍ

UTEMELJENOST KAZNE ZA KRAĐU

Kazna za krađu utemeljena je Kur'anom, sunnetom i konsenzusom. Uzvišeni kaže:

*Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha!
A Allah je silan i mudar.*⁴⁵⁸

To im je egzemplarna kazna od Allaha zbog činjenja prijestupa krađe da bi bilo pouka drugima.

“A Allah je silan i mudar” - Propisuje što hoće, pa se niko ne bi trebao protiviti Njegovom mudrom, kompaktnom Šerijatu. Kao što smo ranije istakli, događaji su potvrdili uspješnost Šerijata u širenju sigurnosti među ljudima dok su sekularna zakonodavstva doživjela očit poraz u zaštiti ljudskih dobara i života.

457 Navodi ga Ibn Madža, Sunen, “Kitabul-hudud”, br. 2.584. Kako se navodi u I'laus-sunenu sened mu je vjerodostojan.

458 El-Maida, 38.

Allah je potom otvorio vrata pokajanja onome koji je u kušnji počinio krađu. Put popravljanja i čišćenja duša u islamu nije ograničen samo na kažnjavanje:

*A onome ko se poslije nedjela svoga pokaje i popravi se - Allah će, sigurno, oprostiti. Allah doista prašta i samilostan je.*⁴⁵⁹

Ranije smo naveli, u vezi s hadisom o Mahzumijki koja je počinila krađu u vrijeme Božijeg Poslanika (sallallahu alejhi ve sellem), pa je on naredio da joj se odsiječe ruka, da se ona iskreno pokajala i udala. Ona je dolazila Aiši (radijallahu anha) nakon toga i iskazivala svoje potrebe Božijem Poslaniku (sallallahu alejhi ve sellem). Kod El-Hakima se u predanju Mesuda b. el-Hakema navodi da je Ibn Ishak govorio prenoseći od Abdullaha b. Ebu Bekra da je Vjerovjesnik (sallallahu alejhi ve sellem) bio milostiv prema njoj i održavao dobre odnose s njom.

U predanju Abdullaha b. Omera kod Ahmeda stoji da je ona pitala:

“Imam li ja pravo na pokajanje, Božiji Poslaniče?” Na to joj je on rekao: *Ti si danas bez grijeha kao na dan kada te je majka rodila!*

Na ovaj način Allah štiti imovinu propisujući odsijecanje ruke onome koji je ukrade. Posebno se ističe krađa, zbog puno rjeđe pojave drugih nezakonitih prisvajanja, kao što je otimačina i uzurpacija, te što je daleko lakše dokazati ove radnje nego krađu. Određena je stroga kazna za krađu da bi prevencija bila što jača. Međutim, materijalna kompenzacija za odsječeni organ prilikom zločina nije u ravni iznosa zbog kojeg se siječe ruka kod krađe, što je s ciljem da bi se ruka zaštitila, a kada ruka prestane biti povjerljiva, i njena vrijednost pada. Time se smjera na sumnju koja se vezuje za Ebul-Alaa el-Mearrija, kada je rekao:

459 El-Maida, 39.

“Za ruku se kao kompenzacija⁴⁶⁰ 500 zlatnika dá a ako da se ona odsijeca za četvrt dinara.”⁴⁶¹

Njemu je odgovorio kadija Abdulvehhab el-Maliki riječima: “Zaštita organa je u što većem iznosu, a u što manjem zaštita imetka, pa razmisli o mudrosti Stvoritelja.”

Vrijedno je spomena da vladar ima pravo pogubiti kradljivca, iz višeg interesa, ako ponovi krađu treći i četvrti put, jer takav po zemlji širi nered.⁴⁶² Bit će govora i o tome da naši šerijatski pravници smatraju da ako je kradljivcu odsječena lijeva noga, neće mu se više odsijecati organi, nego će nadoknaditi ukradeno i zatvorit će se dok se ne pokaje.

VRIJEDNOST IMOVINE (NISAB) ZBOG KOJE SE ODSIJECA RUKA KOD KRAĐE

Ranije smo istakli da se neće kradljivac kazniti odsijecanjem zbog nečeg bezvrijednog, te da je najmanji iznos zbog kojeg se ruka odsijeca deset dirhema. Ebu Hanifa prenosi svojim senedom od Abdullaha b. Mesuda da je rekao:

“Za vrijeme Božijeg Poslanika (sallallahu alejhi ve sellem) ruka se odsijecala za deset dirhema.”

Muhammed b. el-Hasen prenosi od njega da je Božiji Poslanik (sallallahu alejhi ve sellem) rekao:

Neće se ruka odsijecati za manje od deset dirhema!

Od Ummu Ejmen prenosi se da je Božiji Poslanik (sallallahu alejhi ve sellem) rekao:

460 Određen je ovoliki iznos materijalne kompenzacije za slučaj da se prilikom nasrtaja odsiječe ruka (primj. prev.).

461 Fethul-bari, XII, str. 83.

462 Više v.: Reddul-muhtar aled-durril-muhtar, III, str. 206.

Neće se odsijecati ruka kradljivici, osim za kožni štiti.

U vrijeme Božijeg Poslanika (sallallahu alejhi ve sellem) on je vrijedio dinar, odnosno deset dirhema.⁴⁶³

UTVRĐIVANJE KRAĐE

Utvrđuje se krađa jednim dobrovoljnim, bez prisile, priznanjem kradljivca pred vladarem. Ako bi priznao pod prisilom, priznanje bi bilo ništavno i hadd se ne bi izvršio, ali da li je dopušteno tjelesno kažnjavati kradljivca dok ne prizna? Po mišljenju jedne grupe islamskih učenjaka, dopušteno je ako je kradljivac poznat po grijehu, budući da je pouzdano utvrđeno da je Vjerovjesnik (sallallahu alejhi ve sellem) naredio Ez-Zubejru b. el-Avvamu da kazni nekog mu‘ahida⁴⁶⁴ kada je odbio kazati gdje je imovina o kojoj je Alejhi’s-selam postigao dogovor s njima, pa mu je rekao:

- *Gdje je riznica Hajja b. Ahtaba?*

- “Iscrpila su je razna trošenja i ratovi!”, odgovori.

- *Imetak je velik, a potraživanja su mala.*, kaza mu Poslanik (sallallahu alejhi ve sellem), nakon čega je rekao Ez-Zubejru:

- *Eto ti ga!* Ez-Zubejr ga je tada malo kaznio nakon čega im je rekao gdje je imovina.⁴⁶⁵

Krađa se utvrđuje i svjedočenjem dvojice muškaraca. Tada će im vladar postaviti slijedeća pitanja:

- “Kako je obavljena?”, da bi saznao da ju je uzeo sa čuvanog mjesta ili je bila izvan njega;

- “Gdje je bila?”, da bi saznao da nije bila na neprijateljskoj teritoriji;

463 I’laus-sunen, XI, str. 741.

464 Pod mu‘ahidom se misli na nemuslimana u islamskoj državi koji plaća glavarinu (primj. prev.).

465 Više v.: Reddul-muhtar aled-durril-muhtar, III, str. 196.

- “Kolika je njena vrijednost?”, da bi saznao da li ispunjava nisab ili ne;
- “Od koga ju je ukrao?”, da bi saznao da li je on u bliskim rodbinskim vezama s pokradenim ili nije. Sve su ovo pretpostavke za neizvršenje kazne kradljivcu.

Ako kradljivac opozove svoje priznanje da je počinio krađu, njegov je opoziv valjan, kao i kada bi jedan od svjedoka opozvao svoje svjedočenje. Ili ako bi kradljivac rekao: “To je moj imetak!” Tada se neće izvršiti kazna hadda, jer opoziv i tvrdnja o posjedovanju te imovine stvara sumnju. Ako bi kradljivac priznao da je počinio krađu, a onda pobjegne, neće mu se odsjeći ruka, jer je bježanje znak opoziva, ali će nadoknaditi imovinu. Nema odsijecanja ni ako bi se kradljivac ustegao od zaklinjanja pred sudijom, iako je obavezan nadoknaditi imovinu.

Ako bi na osnovu dokaza ili priznanja bio osuđen na odsijecanje ruke, pa pokradeni kaže: “Ovo je njegova roba, nije je on ukrao od mene, samo je kod mene ostavljena”, ili kaže: “Moji svjedoci su lažno svjedočili”, ili njegovo priznanje nije bilo valjano i sl. tome, u svim ovim situacijama nema odsijecanja.

Lijepo ga je nagovarati da ne prizna da je počinio krađu, na osnovu predanja koje bilježi Ebu Davud, a u kojem stoji da je Poslaniku (sallallahu alejhi ve sellem) doveden kradljivac koji je priznao da je počinio krađu, ali se kod njega nije našla roba, pa je Poslanik (sallallahu alejhi ve sellem) rekao:

Ne vjerujem da si ukrao! On je na to rekao: “Dakako da jesam, Božiji Poslaniče.”

Poslanik (sallallahu alejhi ve sellem) ponavljao je ovo dva ili tri puta, a onda je naredio i odsječena mu je ruka...⁴⁶⁶

466 Ebu Davud, Sunen, “Kitabul-hudud”, br. 3.807.

عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ الْمَخْزُومِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِلِصٍّ قَدْ اعْتَرَفَ اعْتِرَافًا
وَلَمْ يُوَجَدْ مَعَهُ مَتَاعٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا إِخَالُكَ سَرَقْتَ قَالَ بَلَى فَأَعَادَ
عَلَيْهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا فَأَمَرَ بِهِ فَقُطِعَ ...

NADOKNADA UKRADENE ROBE

Ako se kradljivcu odsiječe ruka, on ne nadoknađuje potrošenu imovinu, međutim ako se nađe kod njega, bit će vraćena njenom vlasniku. Prenosi Ebu Hanifa vjerodostojnim nizom prenosilaca od Alije b. Ebu Taliba (radijallahu anhu) da je rekao:

“Kradljivac robu koja je potrošena ne nadoknađuje!”⁴⁶⁷

Na osnovu vanjskog značenja predanja ne pravi se razlika kod nenadoknađivanja između situacija da imovina sama propadne ili da je kradljivac potroši, ali se daje fetva da je moralna obaveza da se da njena protuvrijednost, bez obzira da li je potrošio prije odsijecanja ruke ili poslije. Nadoknada, kao zakonska obaveza, spada s kradljivca jer je nemoguće donijeti sud o istoj vrijednosti, međutim kao moralna stoji, pa će se dati fetva da se nadoknadi jer je vlasniku propao i umanjen imetak zbog kradljivca. Ako bi ga kupac potrošio, ili osoba kojoj je poklonjen, vlasnik ima pravo tražiti nadoknadu, a onda će kupac tražiti od kradljivca cijenu koju je platio, a ne novoprocijenjenu vrijednost.

Ako bi bio kažnjen haddom zbog više krađa, neće ništa nadoknađivati. Ako bi pak počinio više krađa, pa zbog jedne od njih bio kažnjen haddom, na osnovu parnice koju pokrene vlasnik, to će odsijecanje biti za sve krađe i ništa neće nadoknađivati vlasnicima te imovine. Ovo je mišljenje Ebu Hanife. Njegovi učenici kažu da će

467 I'laus-sunen, XI, str. 741.

nadoknaditi svu imovinu, osim one zbog koje mu je odsječena ruka. Ako bi svi ti vlasnici bili prisutni i ruka mu se odsiječe, na osnovu parnice koju su pokrenuli, on, konsenzualno, neće nadoknađivati ništa od ukradene imovine.

Nije dopušteno kradljivcu na bilo koji način koristiti se ukradenom imovinom. Tako, ako bi od ukradenog materijala skrojio košulju, ne bi mu bilo dopušteno njome se koristiti jer ju je stekao na nedopušten način.

Ako bi ukrao ovcu pa je zaklao i takvu je donio sebi, neće mu se odsjeći ruka, na osnovu onoga što je rečeno, a to je da nema odsijecanja ruke za meso, makar njeno meso dostiglo visinu nisaba, nego će nadoknaditi njenu osnovnu vrijednost. Ako bi je sebi donio živu, a njena osnovna vrijednost bila deset dirhema, a onda je zakolje, bit će mu odsječena ruka, makar joj vrijednost opala klanjem.

POJAŠNJENJE UVJETA PRIMJENE OVOG HADDA

Sljedstveno uvjetima primjene hadda za krađu koji su ranije navedeni, islamski učenjaci su, pojašnjavajući ih, rekli:

- neće kradljivcu biti odsječena ruka za mizernu i bezvrijednu stvar koja je u svom osnovnom obliku dopuštena, ako nije doživjela kakvu poboljšavajuću izradu, kao što je drvo, koje se po običaju ne čuva, ili trava, trska i sl. Niti za ono što je lahko kvarljivo, kao što je mlijeko, meso i svaka hrana koja je pripremljena za jelo, kao što je hljeb. Zbog hrane koja nije pripremljena za jelo i koja nije lahko kvarljiva, kao što su pšenica i šećer ruka se odsijeca;
- ne odsijeca se ruka za svježe voće, kao što su: svježe grožđe, dunja, jabuka i nar, makar bili čuvani u ostavi na kojoj su zaključana vrata. Kada je u pitanju suho voće, poput badema ili oraha, za njega se ruka odsijeca ako je čuvano;

- ne odsijeca se ruka za plodove koji su na stablu, jer se ne smatra čuvanim ono što je na stablu, makar stablo bilo čuvano. Ako bi se čuvale hurme u ostavi s vratima ili se požanje pšenica pa se pohrani u ostavu, iz koje bude ukradena, ruka će se odsjeći. Odsjeći će se ruka i ako bi bila na otvorenom, ali je njen vlasnik čuva;
- neće mu se odsjeći ruka ako bi uzeo nešto od razumnog djeteta, koje se samoizražava, jer takvo uzimanje smatrat će se prevarom ili otimačinom, a ni za prevaru ni za otimačinu nema odsijecanja ruke. Ako bi uzeo nakit malog djeteta koje ne razumijeva, ruka će mu se odsjeći;
- neće mu se ruka odsjeći ako bi uzeo psa ili divlju mačku, makar im oko vrata bila zlatna ogrlica, znao kradljivac za nju ili ne, jer ona ide uz njih. To se također odnosi i na lovačkog i ovčarskog psa, jer u njihovoj vrsti ima životinja koje su, u osnovi, dopuštene, te zbog razilaženja islamskih učenjaka o mogućnosti njihova posjedovanja, što izaziva sumnju koja otklanja izvršenje hadda;
- neće se odsjeći ruka ostavoprimcu ako je pronevjerio ostavu koja je bila kod njega niti onome koji bi je oteo, tj. javno, silom ili ugrabio.

Važno je istaći da će svaki kradljivac nad kojim se ne izvrši hadd odsijecanja ruke zbog određene sumnje ili sličnog razloga biti kažnjen, na osnovu diskrecionog prava sudije, i zatvoren sve dok se ne pokaje, kao što je kradljivac obuće klanjača ili česmi iz abdesthana;

- nema odsijecanja ruke ni onom ko bi pokrao mrtvačke kefine nakon zakopavanja, ali ako bi to često činio, ruka bi mu, iz viših razloga, bila odsječena;
- ako bi nešto ukrao, pa mu se zbog toga ruka odsječe, a onda tu imovinu vrati njenom vlasniku, pa je po drugi put ukrade, a ukradeno ne promijeni svoju formu, neće mu

biti odsječena ruka. Analogija pak kaže da će mu biti odsječena, što je i mišljenje Ebu Jusufa i trojice imama. U slučaju da se ukradeno promijeni, kao npr. da bude opredeno, kada ga je prvi put ukrao, i zbog čega mu je odsječena ruka, a onda se otka, pa ga on ponovo ukrade, tada će mu se ruka odsjeći.⁴⁶⁸

ŠERIJATSKOPRAVNI TRETMAN KRAĐE JAVNE IMOVINE

Ne odsijeca se ruka onome ko bi pokrao dio imovine koja pripada svim muslimanima, jer je i on dio njih, a ako mu je ona potrebna, potvrđuje se njegovo pravo na nju shodno njegovoj potrebi, što izaziva sumnju koja otklanja odsijecanje ruke, ali je on time počinio veliki grijeh i dužan je vratiti ukradenu imovinu ili je nadoknaditi, jer Uzvišeni kaže:

*A onaj ko nešto utaji - donijet će na Sudnji dan to što je utajio i tada će se svakome u potpunosti dati ono što je zaslužio, nikome se nepravda neće učiniti.*⁴⁶⁹

Vjerovjesnik (sallallahu alejhi ve sellem) smatrao je velikim grijehom krađu javne imovine, tako se od Ebu Hurejre (radijallahu anhu) prenosi da je rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ فِيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ فَذَكَرَ الْغُلُولَ
فَعَظَّمَهُ وَعَظَّمَ أَمْرَهُ ثُمَّ قَالَ لَا أَلْفِينَ أَحَدَكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ بَعِيرٌ لَهُ رُغَاءٌ يَقُولُ يَا
رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِيَنِي فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ لَا أَلْفِينَ أَحَدَكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى
رَقَبَتِهِ فَرَسٌ لَهُ حَمْحَمَةٌ فَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِيَنِي فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ لَا أَلْفِينَ
أَحَدَكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ شَاةٌ لَهَا ثُغَاءٌ يَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِيَنِي فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ

468 Reddul-muhtar aled-durril-muhtar, III, str. 201.

469 Alu Imran, 161.

لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ لَا أَلْفَيْنَ أَحَدَكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ نَفْسٌ لَهَا صِيَاخٌ فَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْنِنِي فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ لَا أَلْفَيْنَ أَحَدَكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ رِقَاعٌ تَخْفِقُ فَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْنِنِي فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ لَا أَلْفَيْنَ أَحَدَكُمْ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ صَامِتٌ فَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْنِنِي فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ ...

“Ustao je među nama Božiji Poslanik (sallallahu alejhi ve sellem) jednoga dana pa je spomenuo utaju i ukazao na njenu pogubnost, nakon čega je još rekao:

Nemoj da vidim ijednog od vas da je na Sudnji dan došao s devom za vratom koja riče, a on govori: ‘Božiji Poslaniče, pomози mi!’ , a ja ću mu reći: ‘Ništa ti ne mogu, ja sam ti govorio.’ Nemoj da vidim ijednog od vas da je došao na Sudnji dan s konjem za vratom koji rže, a on će reći: ‘Božiji Poslaniče, pomози mi!’ , a ja ću mu reći: ‘Ništa ti ne mogu, ja sam ti govorio.’ Nemoj da vidim ijednog od vas da je na Sudnji dan došao s ovcom za vratom koja bleji, pa će reći: ‘Božiji Poslaniče, pomози mi!’ , a ja ću mu reći: ‘Ništa ti ne mogu, ja sam ti govorio.’ Nemoj da vidim ijednog od vas da je na Sudnji dan došao s čovjekom za vratom koji viče, pa će reći: ‘Božiji Poslaniče, pomози mi!’ , a ja ću mu reći: ‘Ništa ti ne mogu, ja sam ti govorio.’ Nemoj da vidim ijednog od vas da je na Sudnji dan došao s odjećom za vratom koja leprša, pa će reći: ‘Božiji Poslaniče, pomози mi!’ , a ja ću mu reći: ‘Ništa ti ne mogu, ja sam ti govorio.’ Nemoj da vidim ijednog od vas da je na Sudnji dan došao sa zlatom i srebrom za vratom, pa će reći: ‘Božiji Poslaniče, pomози mi!’ a ja ću mu reći: ‘Ništa ti ne mogu, ja sam ti govorio.’”⁴⁷⁰

Odgovornost prema javnoj imovini je velika. Njen značaj kod Allaha je ogroman, pa onaj kome se povjeri da bdije nad njom u okvirima šerijatskih granica može njome raspolagati samo na način kojim je Allah zadovoljan, a ako tako ne bude činio, bit će proživljen

470 Muslim, Sahih, “Kitabul-imara”, br. 3.412.

na Sudnjem danu noseći ono što je sebi prisvojio i što je volio više sebi uzeti, nego dati drugima, nakon čega će biti polaganje računa, pa će se s njim sporiti svaki onaj koji je imao udjela u imovini koju je sebi prisvojio. Ništa od ljudskih prava kod Allaha neće biti pogaženo. On je najbolji sudija i kod njega nisu isti onaj koji je povjerljiv i koji to nije:

Zar se onaj koji je Allahovu naklonost zaslužio može porediti s onim koji je Allahovu srdžbu navukao i čije će prebivalište biti Džehennem? - A užasno je to boravište!⁴⁷¹

ŠERIJATSKOPRAVNI TRETMAN KRAĐE ZAJMODAVCA IZ IMETKA DUŽNIKA

Nema kažnjavanja haddom zajmodavcu koji bi ukrao iz imovine dužnika istu vrstu imovine kao što mu je dug, pa makar njegov dug bio na odgodu, jer je to uzimanje svoga prava, a trenutni i dug na odgodu jednaki su. Ni u jednom od ova dva slučaja ne slijedi hadd, na osnovu pravne preferencije (istihsana), te stoga što je odgoda samo zbog prolongiranja potraživanja, a pravo ostaje, te na taj način u krađi zajmodavca iz imovine dužnika dolazi do sumnje koja otklanja kaznu hadda, iako dužnik nije obavezan vratiti zajmodavcu svoj dug odmah. Nema razlike u tome da li je pokradeni odgađao vraćanje duga ili ne, za razliku od mišljenja Eš-Šafija.

Uvjetuje se da pokradeno bude iste vrste imovine kao i njegov dug, makar samo pravno, kao kada su dug dirhemi, a on ukrade dinare, ili obratno, jer su dvije vrste novca pravno jedna vrsta imovine, za razliku od robe, u što spada i nakit, zbog čega se odsijeca ruka. Dopušta Eš-Šafi (rahimehullah) uzimanje druge vrste novca ili robe zbog toga što je i jedno i drugo imovina. Na osnovu ovog mišljenja

471 Alu Imran, 162.

kasniji hanefijski pravници daju fetvu, kazavši: “U prvo vrijeme nije bilo dopušteno uzimati različitu vrstu imovine jer su oni poštovali prava, međutim danas se daje fetva da je, ako je moguće, dopušteno uzimanje bilo kog imetka, zbog narušenih odnosa među ljudima, o čemu su u stihovima rekli:

*Propalo vrijeme ovo, zbilja je ono
vrijeme anarhije, a ne vrijeme prava.”⁴⁷²*

ŠERIJATSKOPRAVNI TRETMAN KRAĐE OD BLISKIH ROĐAKA, MAHREMA

Kaznit će se haddom ako bi ukrao od dužnika svoga oca ili dužnika punodobnog djeteta jer pravo uzimanja nije na njemu. Međutim, ako bi ukrao od dužnika svoga malodobnog sina, neće biti kažnjen haddom jer on ima pravo kontroliranja uzimanja duga svoga maloljetnog sina.

Neće se kazniti haddom ako bi ukrao od svog bliskog rođaka, mahrema. Ako je ta bračna zabrana među njima na osnovu dojenja, kaznit će se haddom. Također, ako bi ukrao imovinu svoga bliskog rođaka koja se nalazila u tuđoj kući, bit će kažnjen haddom jer je ostvaren uvjet zaštićenog mjesta. Nužno je uvjetovati da ta imovina ne pripada potomku jer nema hadda kod krađe od takvog srodnika pošto postoji sumnja u njegov udio u imovini.

Nema hadda za krađu iz imetka njegove žene, pa na bilo koji način to bilo, makar ona bila u zasebnom stanu u postbračnom pričeku nakon neopozivog raskida braka. Međutim, ako bi ukrao nakon isteka postbračnog pričeka, bio bi kažnjen haddom. Ne pravi se razlika između toga da li je on njen muž u vrijeme krađe ili je to postao nakon nje, prije presude o izvršenju hadda ili poslije nje, jer postoji sumnja.

⁴⁷² Reddul-muhtar aled-durril-muhtar, III, str. 200.

Neće se kazniti haddom žena ako bi ukrala iz imovine svoga muža, makar ukradeno bilo izvan njihova stana, kao što se neće kazniti kradljivac od žene svoga oca, ili muža svoje kćerke, sina svoje žene, njenih roditelja, na osnovu pravne preferencije (istihsana), jer je, po običaju, da oni jedni drugima ulaze bez traženja dopuštenja, zbog čega nastaje sumnja.⁴⁷³

Analogno ovome je i u slučaju sluge koji ukrade iz kuće u koju mu je dopušteno ulaziti, ako se krađa desila u vrijeme kada je njemu dopušteno ući. Zbog toga se neće odsjeći ruka onome koji ukrade iz javnog kupatila, odmarališta, svratišta ili trgovina u vrijeme kada je dopušteno ulaziti, međutim ako bi ukrao dok su vrata zaključana, pa makar to bilo po danu, bit će kažnjen haddom, po ispravnom mišljenju.

VRSTE ČUVANJA IMOVINE

Postoje dvije vrste čuvanja imovine:

- čuvanje mjestom i
- čuvanje osobom.

Ono što čuva jednu vrstu imovine smatra se da čuva i sve ostale vrste. Tako će se, po ispravnom mišljenju, kazniti haddom za krađu bisera iz staje.

Ne uzima se u obzir čuvanje osobom, ako je čuvano samim mjestom, jer je ovo posljednje jače, pa se ne pridaje pažnja osobi čuvaru u javnom kupatilu, jer se ono smatra čuvanim mjestom, ali se pridaje pažnja kada je u pitanju džamija, jer se ona ne smatra čuvanim mjestom. Pa ako bi nešto ukrao iz javnog kupatila, a vlasnik mu je tu, ili je ukradeno pod njim, nema hadda, za razliku od slučaja krađe u džamiji. Razlika je u tome da je javno kupatilo napravljeno za

⁴⁷³ Reddul-muhtar aled-durril-muhtar, III, str. 202.

čuvanje, pa se smatra čuvanim mjestom, kao što je i kuća, zbog čega se ne pridaje pažnja osobi čuvaru. Međutim, kada je u pitanju džamija, ona nije napravljena za čuvanje imovine pa se uzima u obzir čuvar. Ali, bit će govora o tome da će se onaj koji nešto ukrade, dok to vlasnik čuva ili je kod njega, kazniti haddom.

Kaznit će se haddom onaj koji ukrade s tavana, jer se on smatra čuvanim mjestom, kada se na njega popne ili to dohvati iz sobe, jer je imovina bila na čuvanom mjestu, za razliku od slučaja kada bi ukrao odjeću koja je raširena po zidu od puta, neće biti kažnjen haddom. Međutim, ako bi bila raširena po zidu, ali od strane kuće, bit će kažnjen haddom.

Neće se kazniti haddom gost ako bi ukrao od onoga koji ga je ugostio, bez obzira iz koje to zgrade bilo. Nema razlike u tome da li je on ukrao iz zgrade u kojoj ga je ugostio ili iz neke druge jer nedostaje uvjet zaštićenog mjesta, pošto je kuća i sve što se oko nje nalazi u posjedu njenog vlasnika.

Isto tako neće se kazniti haddom ako bi ukrao iz zaključanog sanduka ili je nešto ukrao, ali to nije iznio izvan kuće jer postoji sumnja da to nije ni uzeo. Ako bi propalo ukradeno, dok je bilo kod njega, prije nego što ga je iznio iz kuće, nadoknadit će ga jer je do upropaštavanja imovine došlo zbog prijestupa, za razliku od kazne hadda, kod čega je uvjet da se naruši zaštićeno mjesto, a toga ovdje nema.⁴⁷⁴

Ako ukradeno iznese iz jedne sobe veoma velike kuće, kao što je velika zgrada, pa ukradeno iznese iz jednog od njenih stanova, kaznit će se haddom, jer je svaka soba, odnosno stan zasebno boravište, i svaka jedinica je neovisno čuvano mjesto. Na isti način kaznit će se haddom stanari jednog stana koji pokradu drugi stan.

Ako bi ušao u kuću, uzeo nešto i izbacio to na put, kaznit će se haddom, jer je bacanje pravna doskočica koju često koriste kradljivci:

474 Reddul-muhtar aled-durril-muhtar, III, str. 203.

zbog toga što ne mogu iznijeti robu, da bi se mogli braniti ili pobjeći. Ako bi izašao i ne bi je uzeo, ili bi je uzeo neko drugi, smatrao bi se da je upropastio imovinu, ali ne i da ju je ukrao, pa bi je morao nadoknaditi.

KRAĐA S ISPAŠE ILI IZ KARAVANA

Ako bi ukrao s ispaše ili iz karavana koji na isti način putuje: devu, ili tovar s nje, neće se kazniti haddom, jer ni gonič, ni vodič, ni čoban nemaju zadatak da čuvaju imovinu. Osnovna je obaveza čobana da napasa stoku, a obaveza vodiča, goniča, kao i jahača jeste da pređu određeni put i da prenesu robu. Po mišljenju trojice imama, i jahač i gonič osiguravaju čuvanu imovinu, zbog čega će se kradljivac kazniti haddom. Po našem mišljenju, jedino je vodič koji drži devu za uzdu njen čuvar. Kaznit će se haddom kradljivac ako je uz devu čuvar ili je prosijekao tovar, bez obzira da li on bio na zemlji ili na leđima neke od deva, pa ukrao iz njega ili ukrao cijelu vreću s robom koju je njen vlasnik čuvao ili spavao kod nje ili u njenoj blizini, ili je zavukao ruku u tuđi sanduk ili u njegov džep, rukav i uzeo nešto iz njega. Zbog prosijecanja tovara i otuđenja njegova sadržaja kaznit će se haddom, iako uz tovar nije bilo čuvara, jer je on uzeo iz onoga što je čuvano, a ako bi ga u cijelosti otuđio, neće se kazniti haddom, osim u slučaju ako uz njega bude čuvar.

Pod pojmom “džejb” (džep) podrazumijeva se prosijecanje odjeće sa strane da bi se u tome čuvao novac. Uzimanje iz kape ili obuće tretira se kao i uzimanje iz džepa.

Ko ukrade sa čuvanog mjesta, a onda tu uđe druga osoba i uprti kradljivca i ono što je ukrao, kaznit će se haddom kradljivac, jer se nosač ne uzima u obzir. Zar ne vidiš da onaj koji se zakune da neće ponijeti tanjir, pa ponese osobu koja nosi tanjir, time neće prekršiti zakletvu. Ili ako bi se na klanjača spustila ptica na kojoj ima

nečistoće, to ne bi pokvarilo njegov namaz. Isti je slučaj sa djetetom koje se samo kontroliše, za razliku od onoga koje to ne može, jer u tom slučaju klanjač postaje nositelj djeteta i nečistoće.

KAKO SE IZVRŠAVA HADD (ODSIJECANJE RUKE)

Odsijeca se desna ruka od članka, tj. od zgloba i obavezno se opaljuje, tj. zaliječi se mjesto gdje je ruka odsječena da mu ne bi istekla krv. Ruka se neće odsijecati na velikoj vrućini ili hladnoći, ili ako je kradljivac u teškoj bolesti da odsijecanje ruke ne bi dovelo do smrti kradljivca.

Ako je desna ruka kradljivca prije toga već bila odsječena, odsjeći će mu se lijeva noga do članka, a ako mu je lijeva noga već prije bila odsječena, neće mu se više odsijecati ekstremiteti, nego će nadoknaditi ukradeno i biti zatvoren, sve dok se ne pokaje i dok se ne pokažu znaci pokajanja na njemu.

Onaj koji odsiječe lijevu ruku kradljivcu neće mu plaćati odštetu, makar to i namjerno uradio, nakon što mu je naredeno da uradi suprotno tome, tj. nakon što mu je vladar naredio da mu odsiječe desnu, pa mu je odsjekao lijevu ruku, jer je lijeva ruka u odnosu na organ iste vrste (desnu ruku) manje vrijedna i korisna, za razliku od slučaja ako bi odsjekao desnu nogu, kada će morati platiti odštetu, jer korist od rada rukom nije iste vrste kao korist hodanja. Tako isto neće plaćati nadoknadu ako bi kradljivac izvukao svoju lijevu ruku i rekao: "Ovo je moja desna ruka!" jer mu je odsjekao na osnovu njegove izjave.

VALJANO I NEVALJANO POSJEDOVANJE

Kazna hadda zavisi od prisustva pokradenog i njegova pokretanja spora. Pa ako bi kradljivac priznao da je pokrao osobu koja je odsutna ili bi rekao: "Ukrao sam ove novce, ali ne znam kome pripadaju", ili: "Neću vam reći ko im je vlasnik", neće biti hadda jer iz toga što se ne zna ko je vlasnik nužno proizlazi da on ta sredstva i ne potražuje.

Ima pravo pokrenuti postupak svaki onaj u čijem je valjanom posjedovanju bila pokradena imovina, kao što su: ostavoprimac, uzurpator, zalogoprimac, mutevelija vakufa, otac, izvršilac oporuke, onaj koji je ugovorio kupoprodajnu cijenu, jer ako je utanačio cijenu, on je treba nadoknaditi, a ako nije, to mu je emanet u ravni ostave. Također, imaju pravo pokrenuti postupak: posudoprimac, zakupac, špekulant, mustebdi⁴⁷⁵, vlasnik kamate, na način da je prodao jedan dirhem za dva, koje mu je neko, nakon što ih je preuzeo, ukrao.

Nema pravo pokrenuti spor osoba kod koje nije u valjanom posjedovanju bila ukradena imovina, kao što je kradljivac od koga se ukrade ukradena imovina, nakon što bude kažnjen haddom. Neće se kazniti haddom drugi kradljivac, jer posjedovanje prvog kradljivca nije bilo valjano. Na isti način neće se kazniti haddom drugi kradljivac na zahtjev vlasnika jer je njegova imovina prestala biti zaštićena, pa je kradljivac ne mora nadoknađivati nakon što je kažnjen haddom.

Imami Malik i Eš-Šafi ipak smatraju da će se takav kazniti haddom, na pokretanje spora od strane vlasnika, jer je ukrao nisab zaštićene imovine bez sumnje. Po našem mišljenju, imovina, budući da kradljivac nije obavezan da je nadoknadi, nema vrijednost u odnosu na kradljivca, kao i u odnosu na vlasnika, jer ne postoji obaveza nadoknađivanja vlasniku, pa posjedovanje prvog kradljivca nije ni s

475 Mustebdi' je osoba koja prodaje tuđu imovinu bez protunaknade. (primj. prev.)

obavezom nadoknađivanja, niti u smislu povjeravanja, niti vlasništva, pa tako ukradeno postaje nezaštićena imovina za koju nema hadda. Za razliku od slučaja ako bi drugi kradljivac ukrao od prvog prije nego što je kažnjen haddom ili nakon što je poništen hadd zbog postojanja sumnje, on, ali i vlasnik, imaju pravo zahtijevati izvršenje hadda, jer se ovaj sada tretira uzurpatorom, budući je posjedovanje prvog kradljivca bilo valjano, posjedovanje s obavezom nadoknade.

Obaveza je sudije nakon izvršenja hadda vratiti ukradenu imovinu od drugog kradljivca njenom stvarnom vlasniku, ako je on prisutan, a ako nije, čuvat će mu ga, a neće ga vraćati prvom kradljivcu, niti ostavljati kod drugog, jer su obojica skloni pronevjeri.

RAZNA PITANJA

- Neće se kazniti haddom onaj koji nešto ukrade, a zatim to vrati njegovu vlasniku prije pokretanja spora pred sudijom ili u slučaju ako kradljivac dobije u vlasništvo ukradeno nakon presude o kazni hadda, makar to bilo putem poklona, uz njegovo prihvatanje, ili ako ustvrdi da je ukradena njegova imovina nakon što je utvrđena krađa dokazom ili priznanjem, zbog postojanja sumnje, a to je mogućnost da on govori istinu, zbog čega je dopušteno da on opozove svoje priznanje ili padne vrijednost ukradenog ispod nisaba za krađu nakon presude zbog padanja cijena u gradu gdje je pokrenut spor, jer je postojanje punog iznosa nisaba uvjet prije samog izvršenja kazne.

Kaznit će se haddom ako bi bila umanjena sama osnova ukradenog, jer on garantira za nju, kao i kada bi je u cijelosti uništio. Opadanje cijene jeste izvan njegova garantiranja pa im se i tretman razlikuje. Pod umanjenjem osnove ukradenog misli se na propadanje jednog njegovog dijela, pojavu nedostataka na njemu i sl.;

- dvojica koji priznaju da su počinili krađu u visini nisaba, nakon čega jedan od njih dvojice ustvrdi postojanje sumnje koja otklanja izvršenje kazne - neće biti kažnjeni haddom, jer se radi o jednoj krađi pa ne može istovremeno biti takva da nužno zahtijeva kaznu hadda, i da ne zahtijeva kaznu. Međutim, ako bi priznao da je počinio krađu s još nekim, pa taj porekne, kaznit će se haddom samo onaj koji je priznao jer njegovo priznanje koje se odnosi na drugoga nije valjano ako ga ovaj smatra lažnim, a nema saučesništva u krađi, kao kada se kaže: “Ja i taj i taj smo počinili ubistvo!”;
- ako bi dvojica počinili krađu, a jedan od njih nestane, a dvojica posvjedoče protiv njih da su krađu počinili, kaznit će se haddom prisutni, jer je krađa prisutnog utvrđena na osnovu dokaza, a fikcija se ne uzima u obzir, jer da je ovaj odsutni prisutan i da ustvrdi da nije počinio krađu, to bi izazvalo sumnju, a mogućnost postojanja tvrdnje jeste sumnja u postojanje sumnje pa se ne uzima u obzir;
- ako bi ukrao ovcu i zaklao je prije nego što je iznese, neće se kazniti haddom, na osnovu rečenog da nema kazne hadda za meso, nego će nadoknaditi njegovu vrijednost. Međutim, ako bi je iznio živu, a vrijednost joj je deset ili više dirhema, kaznit će se haddom, pa makar se njena vrijednost umanjila klanjem;
- ako bi zlato i srebro koje je ukrao pretvorio u dinare i dirheme ili posuđe, kaznit će se haddom, a imovina će se vratiti, dok Ebu Jusuf i Muhammed kažu: “Neće biti vraćena”, jer, po njima, “izrada ima svoju cijenu”, za razliku od mišljenja Ebu Hanife.

A ako bi ih neko, poput kazandžije, pretvorio u posuđe, pa ako se ono prodaje na težinu, tretirat će se isto, tj. vratit će se, a ako na komad, ono, konsenzualno, ostaje kradljivcu.

Osnova razilaženja u vezi uzurpatora jeste ta da li dirhemi i dinari ovom transformacijom ostaju u njegovu vlasništvu ili ne, temeljeći to na pitanju da li ih ona poboljšava ili ne. Po mišljenju Ebu Hanife, obaveznost kažnjavanja haddom tada nije upitna, jer, po njegovu mišljenju, ova imovina nije u njegovu vlasništvu. Mišljenje Ebu Jusufa i Muhammeda jeste, po jednim, da nije obavezan hadd, jer je ona ranije bila u njegovu vlasništvu, dok je, po drugima, njihovo mišljenje da je obavezan hadd jer su zlato i srebro izradom postali nešto sasvim novo i on ne posjeduje njihovu glavninu. Isto je razilaženje i o pitanju ako bi uzeo nakit ili posudu;

- onom koji ukrade odjeću pa je, nakon što ju je rascijepio na dva dijela, iznese, kaznit će se haddom, ako je njena vrijednost dostigla nisab nakon što ju je rascijepio, sve dok to ne bude njeno upropaštavanje na način da joj je umanjio više od polovine njene vrijednosti. Ako bi je rascijepio nakon što ju je iznio, bit će, konsenzualno, kažnjen haddom.

Riječi: "...bit će kažnjen haddom, ako je njena vrijednost dostigla nisab..." jesu, po mišljenju, Ebu Hanife i Muhammeda, za razliku od Ebu Jusufa. Predmet razilaženja jeste u tome ako bi je pocijepao u većoj mjeri, a to je da se time izgubi dio njene i glavnine i koristi, po ispravnom mišljenju. Ako vlasnik odabere da mu se nadoknadi oštećeno i da uzme odjeću, kradljivac će biti kažnjen haddom, po mišljenju Ebu Hanife i Muhammeda, za razliku od Ebu Jusufa. Međutim, ako odabere da mu se nadoknadi vrijednost, a ostavi odjeću, tada, konsenzualno, nema hadda. Kada se radi o manjem cijepanju, čime je odjeća oštećena, za nju će biti, konsenzualno, kažnjen haddom;

- ako bi ukrao ovcu i zaklao je prije nego što je iznese, neće biti kažnjen haddom, na osnovu rečenog da nema hadda za krađu mesa, makar ono dostiglo nisab, nego će nadoknaditi njegovu vrijednost;
- ako bi obojio odjeću u crveno, samljeo pšenicu ili zamijesio brašno, pa bude kažnjen haddom, neće ukradeno vraćati kada to uradi, niti će nadoknađivati, ako propadne. Ovo je, po mišljenju Ebu Hanife i Ebu Jusufa, suprotno Muhammedovom mišljenju, koji smatra da će morati vratiti odjeću i uzeti vrijednost koja se bojenjem povećala.⁴⁷⁶

476 Reddul-muhtar aled-durril-muhtar, III, str. 212.